

PANDAEN – KINAS VENSKABSAMBASSADØR

NU EN DEL AF VERDENS NATURARV

Den store panda, en stærkt truet dyreart, er uløseligt knyttet til Kina. En stor del af de omkring 1600 pandaer, der har overlevet tidernes ugunst, holder til i Sichuan-provinsen i Kina. Her har de deres egne naturreservater, som FNs kulturorganisation i 2006 har opført på listen over Verdens Naturarv. Pandaens historie går langt tilbage, og det kære dyr kan bryste sig af at spille en rolle i storpolitik.

Af Henrik Strube

Den store panda trives i bedste velgående i reservatet Wolong i den kinesiske provins Sichuan. Men ude i den frie natur er den en truet dyreart. (Foto: Galen R. Frysinger).

Vi kender alle denne dejlige bamse med det runde, hvide ansigt, de sorte ører og sorte aftegninger omkring øjnene, der giver den et både sørgmodigt og venligt ansigt. Vi ser den i børneværelser, hvor mange børn over hele verden finder trykthed ved at holde en plys-pandabjørn i deres arme. Overalt ser man den store panda, som udsmykning på legetøj og mange andre forbrugerprodukter, den indgår i børneeventyr, tegneserier og tegnefilm.

I Kina bruger tusinder af kinesiske virksomheder pandaen som navn og logo på næsten enhver slags af forbrugerprodukter, og som legetøj, krammedyr og mekaniske udformninger, samt bogmærker, papirklip, postkort, julepynt i papir og silke til det udenlandske marked. Selvfølgelig også som dekorerede spisepinde og ikke mindst frimærker, som er overordentligt populære både hos det kinesiske postvæsen og det kinesiske folk.

Kort sagt – kineserne kan ikke komme uden om billedet af pandaen, hvor de end ser hen bliver de hver eneste dag mindet om dette sjældne og legendariske dyr.

Der findes to arter pandaer, den lille røde panda og den store panda, eller kæmpe pandaen, som den også kaldes. Men det er den store panda, der tegner sig på vores nethinde, når navnet panda nævnes.

Selvom det kun er få, der har set pandaen i naturen eller i zoologiske haver, er den kendt over hele verden som en mild og tillidsfuld bamse, der ser overordentlig kluntet ud, men samtidig virker både rolig og naiv. Pandaer fotograferet i fangenskab ses sædvanligvis liggende afslappet på en tyk gren eller siddende med en ludende holdning op imod et bur eller imod et træ. Den ser ud, som om den netop var vågnet op fra en lille blund, eller at den stadig var ved at fordøje et større måltid.

Symbol på fred og venskab
Pandaen ligger dybt forankret i kinesernes bevidsthed. Længe før resten af verden kendte til dens eksistens, havde den i Kina ry for at være et

fredfyldt, men stærkt dyr og blev derfor opfattet som symbol på venskab og fred. I Kinas historiske tid blev der under en krig brugt et billede af en panda på et flag som tegn på, at man ville indstille kampen, slutte fred, holde våbenhvile eller overgive sig.

Pandaen bliver i vores tid også brugt som symbol på fred og venskab. Således har Verdensnaturfonden (WWF) siden sin stiftelse i 1961 haft pandaen som symbol på kampen for at værne om den truede natur overalt på Jorden.

OL i Beijing i 2008 har pandaen som en af de fem maskotter, der repræsenterer den sorte ring i de fem olympiske ringe. Jingjing, som panda-maskotten hedder, har en hovedpynt, bestående af lotusblade. Den er inspireret af porcelænsmalerier fra Song-dynastiet (960–1234) og symboliserer den frodige vegetation og det fredelige forhold imellem mennesket og naturen. Jingjing præsenteres som charmerende, godtroende og optimistisk og er for øvrigt også maskot for vægtløfterne, da den er kendt for at være stærk.

Diplomatiets Panda

Pandaen har gennem tiderne været brugt af Kina som gave til udenlandske forbindelser. Under Tang-dynastiet gav kejserinde Wu Zetian (624–705) et par pandaer til den japanske kejser som symbol på venskab og fred.

I nyere tid bruger den kinesiske regering også pandaer som „venskabskurerer“.

I 1972 fik pandaen sit verdensgenembrud som diplomat, da USAs præsident Richard Nixon besøgte Kina. Formand Mao havde en enestående gave til sin amerikanske gæst, nemlig to pandaer kaldet for Hsing-Hsing og Ling-Ling. De kom med Nixon tilbage til USA i præsidentens fly, Air Force One, og opnåede en popularitet ud over alle grænser hos amerikanerne. Omkring 75.000 besøgte Hsing-Hsing og Ling-Ling på deres første dag i Washingtons Nationale Zoologiske Have, og det første år var der 1,1 mio. besøgende. Syv år efter at Mao havde givet panda-ga-

ven som tegn på at, at Kina ønskede et mere forsonligt forhold til USA, blev der i 1979 oprettet diplomatisk forbindelse mellem USA og Kina, 30 år efter oprettelsen af Folkerepublikken Kina.

I 1974 var en britisk delegation i Beijing, ledet af premierminister Edward Heath. Han ville også gerne have et par pandaer med hjem til London Zoo. Men kineserne var nu begyndt at spille kostbare, for de øjnede muligheden for, at den populære panda kunne bruges til at opnå politiske fordele. Det lykkedes dog Heath i sidste øjeblik, og efter møjsommelige forhandlinger, at få sendt et par til London.

Da flere zoologiske haver verden over var interesseret i at få pandaer, begyndte regeringen i Beijing at begrænse eksporten af det populære dyr, og de zoologiske haver, der fik lov til at få et par, kunne kun leje dem på en langtidskontrakt, hvor lejen var 1,2 mio. USD per år. Kineserne forsikrede, at lejeindtægterne skulle gå til forskning og bevarelse af pandaen. Ifølge de kinesiske myndigheder er alle pandaer kinesiske, således er alle pandaer i verdens zoologiske haver udlånt af den kinesiske stat.

Selv om pandaen er et stort trækplaster og skaffer et betydeligt antal besøgende til de zoologiske haver, er det en bekostelig affære at have dyrene. Men der hører ikke så lidt prestige i at have dem.

Det seneste diplomatiske udspil er, at Beijing i maj 2005, hvor en delegation fra Taiwans oppositionsparti Guomindang besøgte regeringen i Beijing, fik tilbudt et par pandaer som en venskabelig gestus. Taiwans præsident, Chen Shui-bian, betegnede gaven som en trojansk hest, der skulle nedbryde taiwanernes modstand mod Beijings ét-Kina politik – at Taiwan er en provins i Folkerepublikken og ikke en selvstændig stat. Så i april 2006 sagde Taiwan nej tak med den begrundelse, at man „under de nuværende forhold“ ikke kunne give pandaerne den fornødne pasning og pleje.

Kineserne havde været så udiplo-

matiske (eller udspekulerede?), at de havde kaldt de to pandaer for Tuan-tuan og Yuanyuan, hvilket ledte tanken hen på det kinesiske ord tuanyuan, der betyder – genforening.

I følge en meningsmåling syntes taiwanerne dog, at det er en god idé med pandaerne. Mere end 70 pct. er stemt for at acceptere gaven. Følelserne for pandaen er så stærke hos kineserne, både på Taiwan og på fastlandet, at det kan være svært for Taiwans regering at blive ved med at afvise gaven. Om den kan være med til at opløse forholdet til Taiwan, som det skete med USA, vil fremtiden vise. Så det store spørgsmål er, om pandaen får lov til at bane vej for et „ét-Kina“-system?

Det fine skind

Det var den franske missionær og biolog Père Armand David (1826–1900) der i 1869 for første gang beskrev pandaen. Indtil da var det kun den lokale befolkning, der vidste,

hvad der gemte sig i de kinesiske bambusskove. David var i 1869 på en ekspedition i Sichuan-provinsen i det sydvestlige Kina, medbringende sine egne jægere, for at søge efter sjældne planter og dyr. Den 11. marts skriver han i sin dagbog: „På vej tilbage fra vores udflugt, blev vi inviteret ind til te hos en kinesisk godsejer. På dette hedenske sted så jeg det fineste skind af en hvid-sort bjørn, der syntes at være temmelig stor. Det var et enestående eksemplar, og min glæde blev meget stor, da mine jægere sagde, at de næste morgen ville gå ud og dræbe dette rovdyr, som helt sikkert må have interesse for videnskaben“.

Den 23. marts skriver David i sin dagbog: „Mine jægere kom tilbage i dag efter at have været væk i ti dage. De medbragte en ung bjørn, som de havde fanget levende, men måtte dræbe for bedre at kunne bære den“. David undersøgte bjørnen nøje og fandt ud af, at der måtte være tale

Pandaer trives i reservaterne i Sichuan-provinsen i Sydvestkina. Her har man med held fået pandaer til at yngle i fangenskab og sætte dem ud i naturen, når de kan klare sig selv. (Foto: Galen R. Frysiner).

om en helt ny art, som han gav navnet *Ursus melanoleucus*, der betyder sort-hvid bjørn.

David sendte sin beskrivelse og skindet til professor Alphonse Milne-Edwards i Frankrig. Da skindet ankom til Paris og Milne-Edwards undersøgte det nærmere, konkluderede han, at David havde taget fejl i sin artsbeskrivelse. Bjørnen var nærmere beslægtet med en vaskebjørn eller en panda (*Ailurus*), altså den lille røde panda, som dengang var kendt fra områder i Nepal, og det var det eneste dyr kendt under navnet panda.

Navnet

I Kina har pandaen flere navne: Da Xiong Mao (Stor Bjørn Kat), Bai Xiong (Hvid Bjørn), Hua Xiong (Omstrejfende bjørn). Selv om der kendes mere end 20 kinesiske navne for det kære dyr, ligner ingen af dem ordet panda.

Det internationale princip for biologisk klassifikation er, at hver art har et toleddet latinsk navn: slægtens

Pandaen lever næsten udelukkende af bambus. Den har behov for 10–20 kilo bambus om dagen. Bambusskovene er på retur mange steder, så pandaerne kan have svært ved at finde føde. (Foto: Galen R. Frysinger)

navn efterfulgt af den særlige betegnelse for arten.

I det nittende århundrede blev pandaen kendt under navnet *Ailurus melanoleuca*, der betyder „pandalignende sort og hvidt dyr“. Senere blev det ændret til *Ailuropoda melanoleuca*, der betyder „sort og hvid kattedyr“, en hentydning til de kattelignende labber, som pandaen har.

Panda-navnet, som er det populære navn, menes derfor at komme fra Nepal efter den røde panda med det latinske navn *Ailurus fulgens*, der kan oversættes til noget i retning af „ildfarvet kat“ eller „skinnende kat“. Men populært kaldet det nepalske ord „nigalya ponya“ har betydningen „bambusspiser“. Vesterlændinge gav det så navnet panda. Den røde panda bliver kun 50-62 cm lang og vejer 3-5 kilo mod kæmpepandaens længde på 1,2-1,8 meter og en vægt på 85-125 kilo for en voksen panda.

Trods navnet er den røde panda ikke nært beslægtet med den sort-hvide kæmpepanda. Ét fysisk træk har de dog til fælles, nemlig en „falsk tommel“ på forpoterne. En af håndrodens knogler er forlænget og danner en ekstra finger, der bruges til at holde ekstra fast om bambusskuddene, når de ædes. I København Zoo kan man se den røde panda.

Pandaens historie

Den store pandas oprindelse kan spores tilbage i en fjern fortid. Fossile (forstenede) fund viser, at den nulevende panda er en rest af en art, der levede for ca. to millioner år siden. Den udviklede sig til at leve i både de frodige egne i Kina og i de barske og kolde egne på den tibetanske højslette. Pandaen er tillige den eneste af de større pattedyrsarter, der overlevede istiden i Kina, og pandaen kaldes derfor også for en „levende fossil“.

De fossile fund viser, at der i de seneste hundrede år har levet store mængde af pandaer. Fundene viser, at for syv hundrede år siden fandtes der pandaer 150 kilometer sydvest for Beijing til så langt sydpå som til Burma (nu Myanmar) samt et bredt vestgående bælte tværs over kanten

af det tibetanske højland.

Kinas ældste bog „Historiens Bog“ (Shu Ching), der omhandler Kinas oldtid, omtaler pandaen som et mærkværdigt og halvguddommeligt dyr. Klassiske kinesiske digtere har i århundreder beskrevet pandaerne i deres skrifter. Tang-digteren Du Fu (også kaldet Tu Fu), der levede 712–770, boede i provinshovedstaden Chengdu i den bjergrige Sichuan provins, hjertet af pandaens område. Han skrev, at „Himlen har givet pandaen så stor magt til at uddrive onde ånder, at man blot behøver at male dens hoved på en træplade og sætte den ved sin hoveddør for at holde de onde ånder borte. Disse træplader kunne ses overalt.

Levevis

Den store panda er i virkeligheden et rovdyr, der gradvis er gået over til at spise planter. En voksen panda kan blive mellem 160 og 180 cm høj og veje 125 kg. Pandaen lever næsten udelukkende af bambus, men æg og enkelte smådyr kan dog også indgå i kosten. Selv om pandaen ikke er et natdyr, er dens pupiller indrettet til at kunne se om natten, for en hel del af natten bliver brugt til at spise bambus. Pandaen bruger op til 14 timer om dagen på at æde. Da der ikke er ret megen næring i bambus, må en voksen panda spise 10–20 kilo om dagen for at overleve. Det betyder, at pandaen har brug for megen plads.

Bambusplanterne rammes af en mystisk pantsygdom, der medfører, at de dør, når de har blomstret. Blomstringen sker med 50–100 års mellemrum, afhængigt af forholdene. Det sker samtidig over store arealer, og godt nok smider bambusplanten sine frø, når blomsterne visner, men der kan gå op til 20 år, før bambusskovene atter kan levere føde til pandaerne. Tidligere var det ikke noget problem, da skovene var store nok til at pandaen kunne finde føde et andet sted. Men nu er skovene mindre og spredte, så hver gang bambussen blomstrer, dør mange pandaer af sult. I 1976 fandt nogle kinesiske skovarbejdere 147 døde pandaer i Gansu- og Sichuan-området, de lå spredt ud

over en vildmark, hvor bambussen var gået ud.

Den store pandas forholdsvis ensidige kost af bambus er meget usædvanlig blandt pattedyr. Pandaens hjørnetænder er specielt udviklet til at kunne knuse fiberrige planter som bambus. Der findes kun en håndfuld dyr, der næsten udelukkende lever af bambus, bl.a. den røde panda.

Pandabjørne har en tendens til at være enspændere og bruger det meste af deres dag på at indtage føde. De er tilbøjelige til at trække sig tilbage i huler eller høje træer for at sove. Selv om de er aktive hele året

Et eventyr om pandaens sorte pletter

En gang for længe siden, var alle pandaer hvide. En dag kom en lille pige tilfældigvis forbi et sted, hvor en hvid panda og en leopard var kommet op at slås. Den lille pige ville prøve at redde den forsvarsløse panda, så hun slog løs på leoparden med en bambuskæp. Leoparden blev ikke synderligt berørt af slagene, men vendte sig nu mod den lille pige. Hendes heltemodige indsats reddede pandaens liv, men kostede den lille pige livet.

Alle de hvide pandaer holdt en begravelse for den lille pige og bar derfor, som skik var, et sort sørgearmbind. De mange tårer fra de grædende pandaer bevirkede, at farven fra de sorte armbind begyndte at rende. Da pandaerne tørrede deres øjne, satte de tårevædede armbind sorte pletter omkring deres øjne. Da pandaerne trøstede og omfavnede hinanden, efterlod de sorte pletter på deres ryg. Da de dækkede deres ører for at udelukke al den jammer, blev deres ører farvet sorte. Derfor ser pandaen ud i dag som den gør.

(Hvid er generelt sorgens farve i Kina, men der findes lokale skikke, hvor familiemedlemmer bærer et armbind af en bestemt farve, der viser deres tilknytning til afdøde. Fx bærer børn et sort armbind, når en far eller mor er død).

rundt, er deres bevægelser langsomme på grund af den planteføde, de indtager, og som ikke indeholder meget næring. Pandaens pels er tyk og olieret, så den kan holde dyret varm i de fugtige og kolde skove i bjergene. De sort-hvide nuancer menes at fungere som kamuflage, idet omgivelserne ligger i delvis sol og skygge.

Den truede panda

Pandabjørne beboede engang store dele af Kina samt det nordlige Burma og Vietnam. Klimaændringer og frem for alt den enorme befolkningstilvækst har imidlertid tvunget dem ud af de fleste af disse områder. Pandaens værste fjender er sult, krybskytter, yngleproblemer, brande, rovdyr, dødelige sygdomme samt menneskets ødelæggelser af tilholdssteder.

Pandaens ekstreme afhængighed af bambusplanten som fødekilde gør den ualmindelig sårbar. Som følge heraf omkommer mange af bjørnene, hvis planterne i det område, de lever i, dør efter fælles blomstring. I tidligere tider kunne pandabjørnene ty til andre bambustyper på lavere liggende terræn. Men disse områder har i stor stil været udsat for skovrydning. I dag lever de sidste pandaer i beskyttede reservater i de afsides bjergene af Sichuan-, Gansu- og Shaanxi-provinserne i det sydvestlige Kina. Hvor mange der findes, vides ikke med sikkerhed. WWF mener ca. 1600, kinesiske eksperter mener, at der kun er 300-400.

Den kinesiske regering var allerede for længe siden klar over, at der skulle laves et massivt redningsprojekt for at redde pandaen. I 1980 valgte den kinesiske regering at samarbejde med WWF (som dermed blev den første græsrodsorganisation, der blev anerkendt af den kinesiske regering) om at oprette et stort panda-reservat. Senere er der kommet flere reservater til. Ifølge WWF har indsatsen bevirket, at der er kommet flere pandaer til.

En optælling i 2004 viste, at der i alt er cirka 1600 pandaer i Kina. Det er 40 pct. flere end ved de to tidligere optællinger i 1977 og 1988. I Sichuan-provinsen er der blevet opret-

tet 14 reservater.

Kunstig befrugtning

Wolong Naturreservat blev etableret i 1970'erne og er det største af ialt 16 reservater, som den kinesiske regering har oprettet til bevarelse og beskyttelse af de sjældne pandabjørne. I selve reservatet er der et forskningscenter, hvor der er pandaer, som er hentet her ind, fordi de har været tæt på at dø. Samtidig forsøger Wolong-reservatet sig med kunstig befrugtning af pandaen som et middel til at få flere pandaer, idet pandaen er kendt for sin seksuelle inaktivitet. Et andet problem er, at en hun-panda kun kan blive gravid én gang om året og højst få to unger ad gangen.

Kina har derfor gennem de seneste 50 år forsøgt sig med inseminationer af pandaer. Indtil for nylig havde man dårlige erfaringer med kunstig befrugtning af de ca. 190 pandaer, der lever i zoologiske haver og forskningscentre. Men et samarbejde mellem Kina og amerikanske zoologiske haver har givet nye metoder til at holde liv i ungerne. Fx overlevede alle 16 unger, der kom til verden i Wolong Naturreservats forsøgscenter i 2004, og i 2005 blev der født 21 pandaer.

2006 var et rekordår for pandaer i Kina, hele 34 lyserøde unger kom til verden ved hjælp af kunstig befrugtning. De 30 overlevede. De 29 kom til verden på landets to store panda-forskningscentre i Wolong Naturreservat og Chengdu forskningscenter, og den sidste kom til verden i en zoologisk have i den sydvestlige del af Kina.

Den 23. januar 1984 blev pandaen officielt erklæret en truet dyreart af CITES, en international konvention til kontrol af handel (over landegrænser) med vilde dyr og planter.

I juli 2006 godkendte FN's kulturorganisation Unesco reservaterne i Sichuan-provinsen som Verdens Naturarv. Så den store panda er for alvor kommet til tops på den internationale skueplads.

